Kuntaliitto
Kommunförbundet

Hajajätevesisäädösten toimeenpano kunnassa ja ympäristönsuojelu-määräykset

Jätevesineuvonnan loppuseminaari, KVVY, Tampere

Miira Riipinen, ympäristöpäällikkö
@miirariipinen

22.10.2019

Kunnalla on monta roolia ja tehtävää vesienhoidossa

- Vesihuollon järjestäjä
- Vesiensuojelun valvoja (ympäristönsuojeluviranomainen)
- Normien antaja – ympäristönsuojelumääräykset, rakennusjärjestys, kaavat
- Vesistökunnostaja
- Vesientilan seuraaja ja vesitiedon tuottaja
- Vesitietoisuuden lisääjä (kasvatus, opetus, valistus, neuvonta)

Kunnan motiiveja vesienhoidossa

Kuntaliitto
Kommunförbundet

vedenhankinta

- Raakavesilähteiden suojelu on vesihuollolle hyvin tärkeää
- Maankäytön suunnittelulla ja ympäristövalvonnalla on keskeinen rooli raakavesilähteiden turvaamisessa
- Pohjavesien suojelusuunnitelma on kunnan työkalu laatu- ja määräriskien kartoitukseen ja ennaltaehkäisyyn

virkistyskäyttö

- Kuntalaiset haluavat
  - Viihtyisää vesiympäristöä
  - Puhtaita uimavesiä
  - Vapaa-ajan kalastaa

VASTUULLISUUS JA VETOVOIMA

elinvoima

- Puhtaista vesistä riippuvaiset elinkeinot edistävät kunnan elinvoimaa ja tuovat kunnalle tuloja palvelujen tuottamiseen
- Monimuotoinen vesiluonto edistää ihmisen terveyttä ja hyvinvointia
- Vesiluonto tarjoaa oppimisympäristöjä

Hajajätevedet – Määräaika 31.10.2019 ranta- ja pohjavesialueilla

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Kohteet

- Koskee noin 110 000 kiinteistöä
  - Noin 45 000 vakituista asuntoa
  - Noin 69 000 vapaa-ajan kiinteistöä
    - noin 16 % kaikista vapaa-ajan asunnoista joilla on kiinteistökohtainen jätevesijärjestelmä.
- Korjauksen keskihinta 7100 €, suunnittelu 500-1000 €

Valvonta

- Riskiperusteisesti (YSL 167 §)
- Jos havaitaan pilaantumisen vaaraa:
  - YSL 175 § Rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaiseminen
    - Kieltää jatkamasta
    - Määrätä palauttamaan ympäristö ennalleen tai poistamaan rikkomuksesta ympäristölle aiheutunut haitta
- YSL 180 § Määräys pilaantumisen ehkäisemiseksi

Poikkeaminen

- YSL 156 d
- Huomattavan vähäinen kuormitus (esim. 1-2 hlöä)
- TAI sosiaaliset tekijät
- Huomioon:
  - Viemäriverkosto
  - Vakituisten asukkaiden korkea ikä
  - Sosiaalinen este
- Voidaan hakea laissa määritellyillä herkillä alueilla 31.10.2019 alkaen

Hajajätevesisäädösmuutokset ja ympäristönsuojelumääräykset

- YSL 202 § ympäristönsuojelumääräysten antovaltuutus ennallaan
- Kunnan ympäristönsuojelumääräykset voivat sisältää lakia ankarampia vaatimuksia.
- YSL:ään oma pykälänsä (156 c §)
  - Viittaus YSL 202 §:ään kuten ennenkin:
    - Voidaan antaa perustason puhdistusvaatimusta ankarampia vaatimuksia, jos ne ovat välttämättömiä paikallisten ympäristöolosuhteiden vuoksi.
  - Asetuksen antovaltuutus: ohjeellinen puhdistustaso asetuksessa

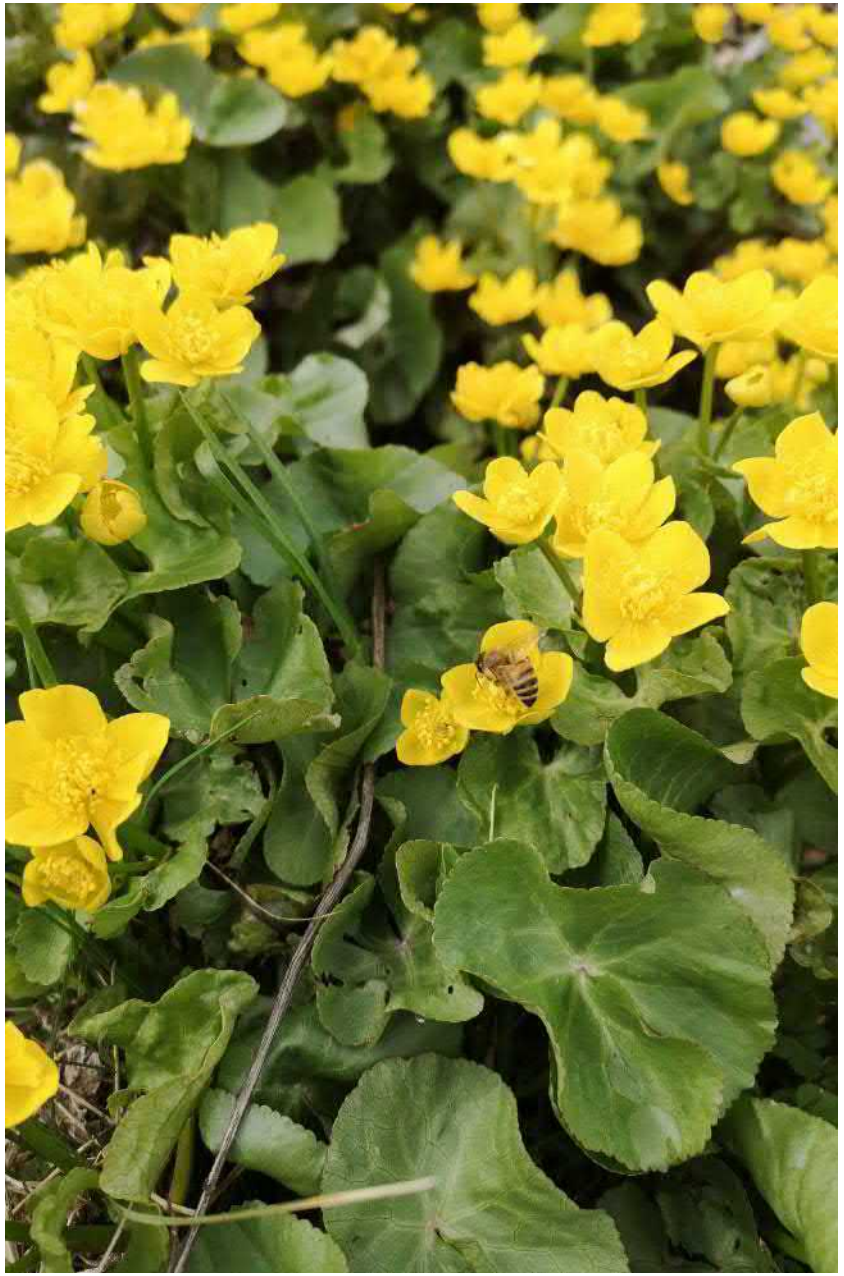

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Hajajätevesisäädösmuutokset ja ympäristönsuojelumääräykset

Kuntaliitto
Kommunförbundet

- Ympäristönsuojelumääräyksissä ei tule olla/soveltaa lain kanssa ristiriitaisia määräaikoja
- Ympäristönsuojelumääräysten mukaiset jätevesijärjestelmien ankarammat puhdistusvaatimukset (ohjeellinen puhdistustaso & muut vaatimukset) tulevat noudatettavaksi vasta kun laista velvoite laukeaa:
  - Uudet ja MRL –lupaa/ilmoitusta vaativat korjaukset heti
  - Olemassa olevat:
    - 100 m rantavyöhykkeellä ja pohjavesialueilla 1.11.2019 ->
    - muut, kun korjataan/rakennetaan uutta vastaavaa

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Ympäristönsuojelu-
määräysmalli

Kati Ojala

Ympäristönsuojelumääräysmallin webinaari
19.6.2019

Projektin tarkoitus ja tavoitteet

Kuntaliitto
Kommunförbundet

- Varsinaista mallia ympäristönsuojelumääräyksille ei ole ennen julkaistu
  - Taustalla Kuntaliitossa vuonna 2014 tehty selvitys – Kuntien ympäristönsuojelumääräykset – nykytila ja tulevaisuuden mahdollisuudet (Aino Pietarinen)
- Selkeä malli ja ohjeistus kuntien viranhaltijoiden ja muiden määräysten valmistelijoiden työn tueksi
- Tavoitteena on ympäristön pilaantumisen vähentäminen paikallisesti ja ympäristönsuojelumääräysten laatimiseen liittyvien menettelyjen sujuvoittaminen
- Kannustetaan kuntia laatimaan ja päivittämään ympäristönsuojelumääräyksiä sekä vahvistetaan tietämystä ympäristönsuojelumääräysten käyttömahdollisuuksista erilaisissa tilanteissa
- Tavoitteena selvittää myös sääntelyn kehittämisen mahdollisuuksia

Kuntien ympäristönsuojelumääräykset

Kuntaliitto
Kommunförbundet

- Määräykset ovat suosittu instrumentti – noin 60 % kunnista oli antanut määräykset v. 2014
- Määräykset annetaan YSL:n tai sen nojalla annettujen asetusten nojalla
  - Paikallisesti, kuntaa tai sen osaa koskevina
  - Ympäristön pilaantumisen torjuminen avainasemassa – PeVL otti aikoinaan kantaa juuri tähän
  - Suhde lakeihin, asetuksiin ja muihin kunnan määräyskokoelmiin
- Kaikkia kuntalaisia sitovaa norminantoa
  - Poikkeaminen parantaa kuntalaisten oikeusturvaa

Määräysten laatiminen

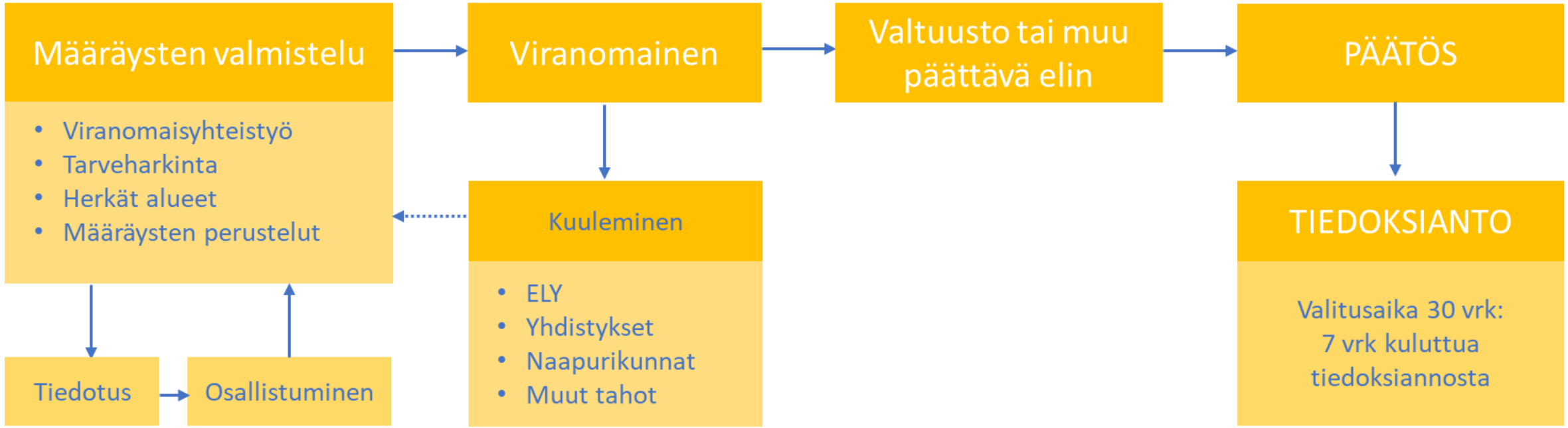

Tarveharkinta

- Määräysten antamiseen valtuutus YSL:n 202 §:ssä
  - ”Kunta *voi* antaa tämän lain täytäntöön panemiseksi tarpeellisia paikallisista olosuhteista johtuvia, kuntaa tai sen osaa koskevia yleisiä määräyksiä -- .”
  - 2 momentti rajaa määräysten antamisen ulkopuolelle tietyt toiminnot, 3 momentissa listataan toiminnot, joista määräyksiä voidaan antaa
- Tarpeellisuuden punninta riskinarvioinnin kautta:
  - Suhteellisuusperiaate: vastaako määräys oikealla tavalla oikeaan ongelmaan?
  - Voidaanko määräyksellä välttää riski eli pilaantuminen?
  - Voiko riskiä hallita muilla keinoin ehkä jopa tehokkaammin?
    - (muut ympäristönsuojelulliset keinot)
  - Voidaanko määräystä valvoa?

Tarveharkinnasta

- Tarkoitus on paikata muun sääntelyn jättämiä ”aukkoja” paikallisista olosuhteista lähtevästä tarpeesta käsin ja ympäristön pilaantumisen vaaran ehkäiseminen edellä
- Oman kunnan kartoitus
  - Herkät alueet, paikalliset erityisolosuhteet, pilaantumisen vaaraa aiheuttavat toiminnot (joita ei luviteta, rekisteröidä tai jotka eivät ole ilmoitusmenettelyn piirissä)
  - Tehdyt selvitykset ja kartoitukset, vanhat määräykset, suunnitelmat ja ohjelmat, muut ympäristönsuojelulliset työkalut ja niiden vaikuttavuus
- Sääntelyn kartoitus
  - Toimintoja säätelevät lait ja asetukset, muut kunnalliset määräyskokoelmat, kaavamääräykset, mahdolliset suoja-alueet

Mitä ”aukkoja” määräyksillä on tarve täyttää?

Yhteistyö muiden viranomaisten kanssa

- Valmistelussa perehdyttävä muuhun kunnalliseen sääntelyyn
  - Jätehuoltomääräykset, rakennusjärjestys ja terveydensuojelujärjestys
  - Ympäristönsuojelullista sisältöä myös kaavamääräyksissä ja vedenoton suoja-alueiden määräyksissä
- Ei päällekkäistä tai ristiriitaista sääntelyä
- Tuntevatko kunnan muut viranhaltijat toistensa alaista sääntelyä ja kunnallista sääntelyä? Otetaanko ysm:t huomioon esim. rakennuslupia myönnettäessä?
- Jätehuoltovo, rakennusvalvontavo, terveydensuojelu- tai ympäristöterveydenhuoltovo, pelastusvo, ELY-keskus → mukaan valmisteluun - tiiviillä yhteistyöllä voitaisiin keventää valmistelu- ja valvontataakkaa
- Valmistelun aloittamisesta kannattaa tiedottaa myös sisäisesti!

Määräysten perusteluje n laatiminen

- Perustelut olisi hyvä laatia samalla, kun määräyksiä valmistellaan ja kirjoitetaan – näin näkee määräyskohtaisesti laillisuuden ja todellisen tarpeen
- Määräys on määräys: selkeys ja tarkkarajaisuus, helppo soveltaa, ei suosituksia tai neuvoja
  - Perusteluissa pykäläviittausten lisäksi mahdollisuus avata laajemmin määräyksen tarkoitusta ja taustaa, perusteluissa voi olla myös informatiivista luonnetta
- Mallimääräysosiossa annetaan esimerkkiperustelut

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Ympäristönsuojelu-määräysten kehittäminen

Tarkasteltavat teemat

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Vesien- ja merenhoidon suunnitelmat

- Lain mukainen peruste määräysten antamiselle
- ELY:llä vireillepano-oikeus (YSL 186 §)
- Miten määräyksillä voitaisiin tehokkaammin toimeenpanna vesien- ja merenhoidon suunnitelmia?
- Määräysten perustelu suunnitelmilla

Maatalouden sääntely

- Nykysääntely jättää aukkoja
- Kehittämistarve havaittu, mm. LUKE:n selvitys aiheesta
- Ympäristönsuojelu-määräysten rooli maatalouden päästöjen rajoittamisessa – ovatko oikea työkalu?
- Fosfori?

Jätteen pienimuotoinen hyödyntäminen maarakentamisessa

- Herättää paljon kysymyksiä
- Kunnissa tarve saada mara:n ulkopuoliset jonkin menettelyn piiriin
- Kunnissa erilaisia käytäntöjä – mallissa etsitty keskitietä
- Sääntelyn kehittäminen – viestiä eteenpäin

Mallimääräykset

Määräyskategoriat

- Jätevesien käsittely viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla
- Meluntorjunta
- Maatalous
- Ilmansuojelu
- Jätteet
- Kemikaalien ja vaarallisten aineiden säiliöt ja varastointi
- Muut määräykset

- Poikkeaminen ympäristönsuojelumää-räyksistä
  - Lakia on tulkittu niin, että poikkeaminen on tähänkin asti ollut mahdollista suoraan lain nojalla – poikkeaminen on kuitenkin selkeyden vuoksi hyvä kirjata omana määräyksenään
  - Poikkeaminen voidaan lisäksi antaa määräyskohtaisesti, jolloin voidaan määritellä ehdot tarkemmin

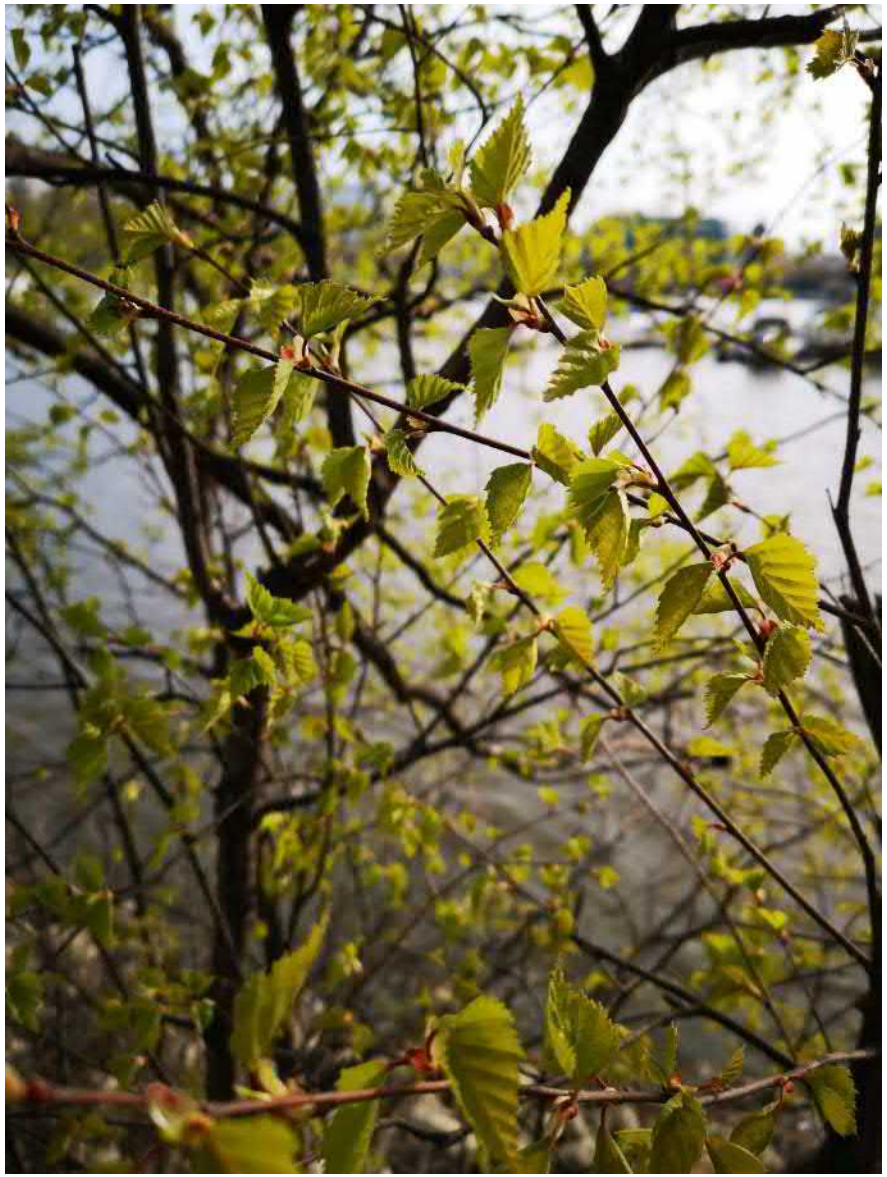

Jätevedet ympäristönsuojelumääräyksissä

Kuntaliitto
Kommunförbundet

- Jätevesien käsittely viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla
  - Hule- ja pesuvedet
  - Eläinsuojien ja maitohuoneiden pesuvedet
  - Jätevesien käsittely herkiksi määritellyillä alueilla
    - Kielto johtaa jätevettä tai 156c §:n mukainen vaatimus
  - Vähäiset jätevedet
  - Suojaetäisyydet
  - Haja-asutuksen lietteen käsittely ja hyödyntäminen maataloudessa

→ Huom. herkkien alueiden rajaaminen: luokiteltu pv-alue, pv:n muodostumisalue, vedenotto…

Esimerkkimääräykset ja perustelut

Jätevesien johtaminen viemäriverkoston ulkopuolisella herkällä alueella

Pohjavesialueilla/ xx:n pohjavesialueella/ ranta-alueella/ muulla alueella puhdistetun ja puhdistamattoman jäteveden johtaminen maaperään, ojaan tai vesistöön on kielletty.

Pohjavesialueella/ xx:n pohjavesialueella jätevedet tulee johtaa umpinaiseen säiliöön, josta ne on toimitettava asianmukaiseen jätevedenkäsittelyyn [asianmukaisen käsittelyn voi kuntakohtaisesti määritellä, mikäli se katsotaan tarpeelliseksi].

Jätevedet on johdettava suljetussa viemärissä pohjavesialueen/xx:n pohjavesialueen ulkopuolelle käsiteltäväksi asianmukaisella tavalla.

Pohjavesialueella jätevedet on käsiteltävä tiiviissä jätevesijärjestelmässä ja puhdistettu jätevesi johdettava pohjavesialueen ulkopuolelle.

Esimerkkimääräys ja perustelut

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Määräys voidaan perustella:

- YSL 202 §:n 3 momentin 4 kohdalla ja tapauskohtaisesti 7 kohdalla
- YSL 17 §:llä

Ja lisäksi esimerkiksi:

- Puhdistettukin jätevesi sisältää ravinteiden lisäksi esimerkiksi ulosteperäisiä mikrobeja, lääkeainejäämiä, raskasmetallijäämiä ja muita vastaavia aineita, jotka voivat aiheuttaa pohjaveden pilaantumisen riskin sekä vaarantaa pohjaveden laadun/vesistön tilan.
- Ranta-alueilla/ xx:n vesistön ranta-alueella puhdistetun jäteveden johtaminen maaperään, ojaan tai vesistöön saattaa vaarantaa vesistön hyvän tilatavoitteen (viittaus vesienhoitosuunnitelmaan tai toimenpideohjelmaan) saavuttamisen.
- Puhdistetunkin jäteveden johtaminen maaperään, ojaan tai vesistöön lisää xx:n vesistön ravinnekuormaa alueen tiheän asutuksen/loma-asutuksen vuoksi.

Esimerkkimääräys ja perustelut

Jätevesien puhdistusvaatimukset eräillä alueilla

_____alueella tulee talousjätevesien ja niihin rinnastettavien jätevesien käsittelyssä noudattaa ympäristönsuojelulain 156c §:n mukaista ankarampaa puhdistusvaatimusta. Vaatimukset määritellään hajajätevesiasetuksen 4 §:ssä.

Määräys voidaan perustella:

- YSL 156c §:n 2 momentilla
- YSL 202 §:n 3 momentin 7 kohdalla (tapauskohtaisesti)
- YSL 17 §:llä

Esimerkkimääräys ja perustelut

Kuntaliitto
Kommunförbundet

Ja lisäksi esimerkiksi:

- _____ vesistön hyvän tilan saavuttamisen/tilan huononemisen välttämisen vuoksi jätevesien aiheuttaman kuormituksen vähentäminen on tärkeää vesistön ranta-alueilla (viittaus vesienhoitosuunnitelmaan, vesistökohtaiset tavoitteet ja vesistön tila).
- Perustason puhdistusvaatimuksen täyttäminen ei _____ranta-alueella ole riittävä vesistöön kohdistuvan kuormituksen vähentämiseksi [tähän voi kirjoittaa lisäksi vesistökohtaista tietoa vesistön tilasta, tilatavoitteista ja vesistöön kohdistuvasta kuormituksesta]. Puhdistettu jätevesi sisältää ravinteiden lisäksi myös muita vesistön pilaantumisen vaaraa aiheuttavia aineita, kuten raskasmetalleja, lääkejäämiä ja ulosteperäisiä mikrobeja.
- Ankaramman puhdistusvaatimuksen mukainen puhdistustaso on tarpeen pohjaveden pilaantumisen ehkäisemiseksi ja pohjaveden pilaantumisen vaaran ehkäisemiseksi.

Kunnassa vesillä on väliä !

Miira Riipinen
ympäristöpäällikkö
miira.riipinen@kuntaliitto.fi
@miirariipinen

Kuntaliitto
Kommunförbundet

kuntaliitto.fi

PL 200, 00101 Helsinki
Kuntatalo, Toinen linja 14
00530 Helsinki